

Основною більшістю делегатів було схвалено Статут Асоціації. Обрано її Президію.

Делегати з'їзду прийняли резолюцію і звернення до уряду, народних депутатів та громадськості України, звернення до бібліотечних працівників України. Було

розроблено проект Закону про бібліотечну справу України. В цьому документі знайшли відображення матеріали резолюції з'їзду та конкретні пропозиції його учасників. Проект Закону був схвалений Конгресом бібліотекарів України.

Л.П.КАРПОВА, В.Г.ПОПРОЦЬКА

ПЕРША НАУКОВА СЕСІЯ ІНСТИТУТУ БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА

В ЦНБ ім. В.І. Вернадського АН України у жовтні минулого року відбулася Перша наукова сесія Інституту бібліотекознавства, присвячена дослідженню фондів наукових бібліотек України, які відіграють надзвичайно велику роль у національному відродженні України, розвитку її культури, науки, освіти. Було проаналізовано сучасний стан фондознавчих досліджень, визначено перспективи їх розвитку, стратегічні напрями та перспективну тематику, обговорено організаційні питання.

Понад 150 фахівців, представники державних, вузівських бібліотек, викладачі та аспіранти Київського інституту культури, співробітники науково-дослідних установ ЦНБ ретельно розглянули назрілі проблеми. Обговорення актуальних питань пізніше продовжилось на Харківській науково-практичній конференції.

На сесії було заслухано 8 доповідей. Особливу увагу учасників сесії викликали ті, в яких йшлося про проблеми формування і використання фондів наукових бібліотек, зміни в роботі бібліотек в умовах ринку.

Директор ЦНБ, член-кореспондент АН України О. С. Онищенко у вступному слові підкреслив, що головною метою досліджень наукових установ бібліотеки є розробки прикладного характеру. Стратегічний напрям у розвитку бібліотеки, зауважив доповідач, – це її становлення як триединого бібліотечно-інформаційного, науково-дослідного і культурно-просвітницького комплексу, а також як центру науково-інформаційної індустрії для інформаційно-аналітичного забезпечення органів законодавчої і виконавчої влади та науково-дослідних програм і проектів.

О. С. Онищенко особливо наголосив на формуванні універсального загального національного фонду. Вирішального значення тут набувають аналітика,

аналіз ідей та аспекти прогностичного бачення.

Для розв'язання фондознавчих проблем, на думку доповідача, треба розробляти спільні програми і проекти формування бібліотечно-інформаційної індустрії в Україні, реставрації та консервації фондів.

У доповіді П.В.Коломійця та І.П.Штефана ‘‘ Проблеми формування бібліотечних фондів в умовах відродження незалежної української держави ’ ’ йшлося про аспекти функціонування загальнодержавної системи ‘‘ Єдина документально-інформаційна пам'ять України ’ ’. Ця система, підкреслили вони, повинна включати в себе книжкові фонди бібліотек, архівні документи, документи музеїв, довідково-інформаційні фонди органів науково-технічної інформації, документальну базу засобів масової інформації та ін.

Об'єднання всіх підрозділів в єдину систему дасть змогу, з одного боку, забезпечити науково-технічний розвиток України, з другого – впорядкувати фінансування наукових підсистем.

Розв'язати ряд проблем можливо тільки за умови заінтересованості міністерств, видавничих та інших організацій, що мають справу з документами та інформацією. Це проблеми відродження фонду української державної реєстрації творів друку, забезпечення повноти комплектування найбільших бібліотек країни, створення системи книгозабезпечення бібліотек та ін.

Треба вирішувати питання гарантованого соціального захисту бібліотек з боку держави, збереження бібліотечних фондів в Україні, прийнявши для цього відповідний закон, розробити систему стандартизації процесів їх формування та спеціальну міжвідомчу програму автоматизації технологічних процесів формування і використання підсистем документальної пам'яті країни на всіх її соціальних рівнях.

Директор Інституту бібліотекознавства, кандидат педагогічних наук М.С.Слободяник спинився на основних напрямках і проблематиці досліджень,

© КАРПОВА Любов Петрівна,
ПОПРОЦЬКА Віра Григорівна

розпочатих Інститутом, на перспективах їх розвитку.

Нещодавно створена установа має свою історію, зауважив виступаючий. Її було започатковано 1925 року у Всенародній бібліотеці України. Нині Інститут поновлює свою діяльність, яка спрямована на забезпечення ЦНБ і системи наукових бібліотек. Пріоритетним напрямом фондознавчих досліджень є наукове забезпечення формування, збереження та загальнодоступності національного бібліотечного фонду України та вивчення ролі і місця в ньому фондів наукових бібліотек. Передбачається створити теоретичну базу для забезпечення повноти та якості комплектування фондів наукових бібліотек, визначення їх структури, обсягу, складу і темпів оновлення.

Спільно з підрозділами наукових бібліотек та кафедрами вузів треба розробити державні програми та сформувати творчі колективи.

Ситуацію, що склалася в державних наукових бібліотеках, характеризували їх керівники. Так, директор Державної наукової медичної бібліотеки Р. І. Павленко спинилася на питаннях формування сукупного фонду медичних бібліотек України, як об'єкта бібліотечознавчих досліджень. На думку доповідачки, серед проблем, які потребують наукового обґрунтування, перше місце традиційно посідає "ресурсна".

Проблеми формування фондів українських науково-технічних бібліотек висвітлив директор ДНТБ. Рівень автоматизації й механізації більшості НТБ України не відповідає вимогам часу. Впровадження сучасних інформаційних технологій конче необхідне для забезпечення ефективного використання мережі взаємопов'язаних територіальних патентних фондів, до складу якої, крім Державної науково-технічної бібліотеки, входять 16 МТЦ НТІ України.

Надзвичайно важка ситуація з комплектуванням фондів. Особливо позначаються на цій галузі нестача держбюджетних асигнувань, значне скорочення штатів і площ для зберігання фондів, неузгодженість фінансових розрахунків із Росією, припинення діяльності ЦНТБ та НТБ — депозитаріїв, ліквідація обмінних фондів та ін. Директор РНСГБ УААН Р.Й. Целінський проаналізував ситуацію в царині формування і використання фондів РНСГБ.

Для формування її галузевого бібліотечного фонду, який має стати головним джерелом задоволення інформаційних потреб наукових співробітників та фахівців сільського господарства, слід вирішити питання про надходження до бібліотеки обов'язкового

примірника всіх профільних документів, що видаються в Україні, створити фонд дисертацій та авторефератів, налагодити книгообмін з державами колишнього СРСР, створити автоматизовану інформаційну мережу.

Директор Наукової бібліотеки Київського університету В. І. Чубук спинилася на проблемах вивчення та активізації використання вузівських бібліотек України. Вона підкреслила, що впровадження результатів дослідження фондів вузівських бібліотек надзвичайно впливає на визначення профілю комплектування, норм придбання літератури, книгозабезпечення, термін зберігання книг тощо. Рівень забезпеченості вузівських бібліотек літературою падає. Це пов'язано з її подорожчанням і невиконанням бібліотекарями замовлень.

В обговоренні доповідей відзначались незадовільні справи з книгопостачальною системою, матеріально-технічною базою, оснащенням засобами обчислювальної техніки, перерозподілом літератури, книгообміном та ін.

Співробітники ЦНБ на порядок денний висунули питання комплектування (Л. П. Карпова, Н. П. Стоян) і збереження фондів (Б. П. Якушко, М. Й. Берлінська), які потребують першочергового вирішення.

Заступник директора ЦНБ А.Г.Бровкін акцентував увагу присутніх на необхідності об'єднання зусиль науковців і спеціалістів в організації фондознавчих досліджень, відповідності проблематики Інституту бібліотечознавства програмам ІФЛА.

Завідуюча кафедри бібліотечознавства ІПКПК В.К.Скнар спинилася на проблемах перепідготовки працівників, їх перекваліфікації.

Заступник директора ЦНБ Л. В. Муха підкреслила необхідність вирішення на державному рівні питань відновлення системи депозитарного зберігання і перерозподілу обмінних фондів.

Начальник відділу бібліотек Міністерства культури В. Д. Навроцька відзначила необхідність активної участі Інституту у рішенні завдання формування національного бібліотечного фонду, яке може бути успішно розв'язане тільки на міжвідомчому рівні.

Вона підкреслила доцільність концентрації зусиль Інституту на трьох напрямках забезпечення діяльності ЦНБ, мережі бібліотечних установ АН України та співпраці з бібліотеками усіх систем і відомств.

У рекомендаціях, прийнятих сесією, відзначено, що запровадження результатів попередніх досліджень відіграло позитивну роль у формуванні та використанні

фондів наукових бібліотек. Проте геополітичні зміни, проголошення незалежності України, сучасні тенденції інформатизації суспільства зумовлюють необхідність визначення пріоритетних напрямів розвитку фондознавства, об'єднання зусиль щодо їх дослідження, підвищення теоретико-методологічного рівня та практичної спрямованості наукових розробок.

Пріоритетними напрямками фондознавчих досліджень визначено наукове забезпечення формування, збереження та загальнодоступності національного бібліотечного фонду України та вивчення ролі й місця фондів наукових бібліотек.

Керівництву Інституту бібліотекознавства та кафедри фондів і каталогів Київського інституту культури сесія доручила розробити проблематику фондознавчих досліджень, особливу увагу приділяти науковому забезпеченню розробки державної програми формування, організації збереження та загальнодоступності національного бібліотечного фонду України; досягненню повноти та якості комплектування фондів наукових бібліотек, визначенню їх структури, обсягу, складу і темпів оновлення; розробці системи управління фондами

наукових бібліотек; створенню та впровадженню інформаційних технологій формування та забезпечення загальнодоступності фондів.

Відзначалася необхідність координації діяльності Інституту бібліотекознавства з кафедрою фондів і каталогів КДІКу, відповідними підрозділами наукових бібліотек України щодо організації наукових досліджень і підготовки кадрів вищої кваліфікації з питань фондознавства. Враховуючи те, що принципові проблеми фондознавчих досліджень мають, як правило, міжвідомчий характер, у рекомендаціях підкреслена доцільність створення тимчасових міжвідомчих творчих колективів для розробки зазначених теоретичних та організаційних проблем формування, збереження і забезпечення загальнодоступності фондів наукових бібліотек.

Безперечно, рішення Першої наукової сесії Інституту бібліотекознавства сприятимуть дальшому розвитку фондознавчих досліджень як теоретико-методичної бази формування і використання загального національного документального фонду України.

Т. А. ІГНАТОВА ПОДВИЖНИЦЬКЕ СЛУЖІННЯ НАУЦІ

Перші Меженківські читання 18 червня 1992 року були приурочені до дня народження відомого вченого в галузі книгознавства, бібліографії, бібліотекознавства, літературо- і театрознавства, який своє життя присвятив відродженню української культури. Організатор заходу – Центральна наукова бібліотека ім. В.І. Вернадського АН України. В читаннях взяли участь науковці і викладачі вузів Києва, Львова, Харкова, Одеси, Вінниці, Санкт-Петербурга.

Відкриваючи конференцію, член-кореспондент АН України М.Г. Жулинський наголосив: «...праця Юрія Меженка для нас сьогодні є багато в чому невивченим, непізнаним феноменом справді подвижницького служіння науці людини, яка глибоко усвідомила свою національну відповідальність за українську книговидавничу і бібліографічну справу».

Юрій Олексійович Меженко – директор Бібліотеки АН України (у різні роки – ВБУ та БАН УРСР), у 20-ті роки директор Українського наукового інституту

книгознавства, пізніше науковий керівник бібліографічної роботи в Державній публічній бібліотеці ім. М.Є. Салтикова-Щедрина (Росія), мав свою наукову школу.

Ідеологічний диктат не зламав ученого, ім'я якого замовчувалось десятиріччями, людину невичерпної енергії й твердих переконань.

Особливий інтерес у присутніх на читаннях викликали такі доповіді: «Меженко Ю.О. і український бібліографічний репертуар» (Я.Р. Дашкевич, Львівське відділення Інституту археографії АН України); «Меженко Ю.О. на чолі Українського наукового інституту книгознавства» (Г.І. Ковальчук, Київський інститут культури); «Меженко Ю.О. і українське відродження 20-х років» (Н.В. Стрішенець, ЦНБ АН України); «Ю.О. Меженко і українське книгознавство» (Т.О. Скрипник, Харківський інститут культури) та ін. Малознайомі сторінки життя і діяльності вченого (зокрема епістолярія) були розкриті у виступі М.І. Крячка (Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва, Київ), про творчий доробок Меженка в ДПБ